

KIJKEN HOE CHINEZEN CHINEZEN HERKENNEN

I Hua, Huan en Huang. Niet alleen hun namen lijken voor westerlingen op elkaar. Ook de bijbehorende gezichten kunnen voor verwarring zorgen; in westerse ogen kunnen die sterk op elkaar lijken. Chinezen zullen op een feestje juist eerder moeite hebben de gezichten van Jan, Jaap en Johan uit elkaar te houden. Een fenomeen dat psychologen het 'other-race'-effect noemen.

II Maar hoe werkt gezichtsherkenning bij mensen die vaak worden geconfronteerd met zowel westerse als Aziatische gezichten? Psycholoog-onderzoeker Chrystalle Tan vond de ideale proefpersonen op haar eigen campus, de Maleisische dependance van de universiteit van Nottingham. Lokale studenten zien er geregeld westerlingen. Ook buiten de campus barst het van de buitenlandse gezichten. Zo zijn in de bioscoop 86 procent van de films van westerse makelij.

III Het was Tan niet alleen te doen om de prestaties op gezichtsherkenning. Ze wilde ook weten op welke delen van de gezichten haar proefpersonen letten. Culturen verschillen daarin, bleek uit eerdere onderzoeken. Chinezen kijken doorgaans vooral naar de neus. Ze gebruiken vermoedelijk een kijktechniek waarbij ze met één gecentreerde blik zoveel mogelijk kenmerken van iemands gelaat proberen op te pikken. Westerlingen focussen juist relatief meer op details, waarbij de blik afwisselend gericht is op de ogen en de mond.

IV Hoe zouden Tans proefpersonen, allen Maleisiërs van Chinese komaf, dit doen? Op een beeldscherm kregen ze foto's voorgeschoteld van blanke, Oost-Aziatische en Afrikaanse gezichten. Een camera registreerde de oogbewegingen. Na een pauze zagen de vrijwilligers opnieuw portretfoto's, telkens met de vraag: 'Heb je deze meneer of mevrouw al eerder gezien?'

V De studenten bleken Afrikaanse gezichten

slecht te herkennen: logisch, die zagen ze weinig in het dagelijks leven en dus misten ze nuances in het gelaat. Maar op het herkennen van Aziatische en blanke gezichten scoorden de proefpersonen praktisch even goed. Ook hun kijkstrategie viel op. De proefpersonen richtten hun blik op zowel ogen, mond, als neus; een mix van de typische kijkstijlen van Chinezen en westerlingen dus.

VI Volgens Tan hielp deze aangeleerde manier van kijken de studenten om beter gezichten te herkennen in een multiculturele wereld. Maar die conclusie is prematuur - de studenten zouden tenslotte ook om heel andere redenen hun kijkstijl kunnen hebben aangepast. Om maar wat te noemen: in westerse culturen is het normaal om mensen lang in de ogen te kijken, in veel andere culturen geldt dit als ongeleefd. Misschien maakten haar aan westerlingen gewende proefpersonen daarom meer oogcontact, zonder dat dit hen direct hielp bij het herkennen van de gezichten.

VII Het 'other-race'-effect valt namelijk ook zonder jarenlange kijktraining te doorbreken. Psychologen van Miami University toonden al eens aan dat proefpersonen die expliciet gewaarschuwd werden voor stereotypering vanzelf beter hun best gingen doen om dit te compenseren. Het 'other-race'-effect verdween compleet.

VIII Het ligt niet voor de hand dat de proefpersonen hierbij hun kijkstrategie aanpasten. Waarschijnlijk bestudeerden ze de gezichten op hun gebruikelijke manier, maar letten ze simpelweg beter op.

Tonnie Muddie: *Volkskrant* 28 januari 2012